

Sjukvård i krig eller krigssjukvård?

Det svenska fältsjukhuset i Korea 1950-1954

MHS/SI/MHA
Doc Klaus-R. Böhme
Militärhistoria 40p
Per Iko 1995

SJUKVÅRD I KRIG ELLER KRIGSSJUKVÅRD? DET SVENSKA FÄLTSJUKHUSET I KOREA 1950-1954

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	3
2. KOREAKRIGET	4
2.1 Förenta Nationernas agerande	4
2.2 Beslut i Sverige om hjälp i form av ett fältsjukhus	5
3. SWEDISH RED CROSS FIELD HOSPITAL FOR KOREA	6
3.1 Organisation och uppsättande	6
3.2 Upprättande i Korea	6
4. VERKSAMHET	7
4.1 Patienttillströmning	7
4.2 Förändrad inriktning	8
4.3 Verksamhet för civila koreaner	8
4.4 Skadebild	10
4.5 Skillnader mellan svensk och amerikansk inställning	11
4.6 Bilden av fältsjukhuset	12
5. SLUTSATSER.....	14
6. KÄLLOR OCH LITTERATUR.....	15

1. INLEDNING

Efter utbrottet av Koreakriget 1950 sände Sverige ett fältsjukhus till Korea. Sjukhuset organiserades av Svenska Röda Korset men finansierades av svenska staten. Inledningsvis kom det att bli underställt den 8. amerikanska armén. Sjukhuset kvarstannade i Korea under olika former fram till april 1957.

Det var alltså en civil organisation som kom att bli underställd en militär styrka, och dessutom en krigförande sådan. Den övergripande frågan är hur detta inverkade på sjukhusets verksamhet. Syftet med denna uppsats är att belysa några av dessa problem.

Den viktigaste följdfrågan som skall besvaras är i vilken omfattning fältsjukhuset var sysselsatt med primär krigssjukvård av FN-soldater, samt avvägningen av militära patienter från de stridande parterna i relation till vård av civila koreaner. Kom sjukhuset huvudsakligen att vara verksamt med krigssjukvård eller med sjukvård i krig?

Uppsatsen skall också behandla den bild man från olika håll ville ge av sjukhusets verksamhet. Hur såg man från fältsjukhuset på situationen jämfört med 8. armén eller Svenska Röda Korset?

Undersökningen begränsas till att omfatta tiden från sjukhusets uppsättande 1950 och fram till och med juni 1954, då sjukhusets intagning av FN-soldater avbröts. Senare, efter omorganisation av sjukvården och en flytt av det svenska sjukhuset, behandlades åter FN-soldater. Då hade dock över ett år förflutit sedan vapenstilleståndet, och det faller utanför undersökningen.

I Svenska Röda Korsets minnesskrift vid dess 100-årsjubileum omnämns fältsjukhuset närmast i förbigående.¹ Någon tidigare forskning inom aktuellt område är inte känd.

Fältsjukhusets bevarade handlingar återfinns i Svenska Röda Korsets arkiv i Riksarkivet. Den viktigaste källan har varit de (månads)rapporter som sjukhuschefen insänt till Överstyrelsen. Även Utrikes- och Försvarsdepartementens arkiv (Riksarkivet) samt Försvarets Sjukvårdsstyrelsens arkiv (Krigsarkivet) innehåller en del värdefullt material.

Även tidningsartiklar och skrifter författade av sjukhuspersonal eller besökare har kommit till användning.

¹ Söderberg, Sten: *Svenska Röda Korset. 1865-1965 — de första 100 åren*. Svensk Litteratur, Stockholm, 1965: s. 313, 474-475.

2. KOREAKRIGET

Den 25 juni 1950 överskred nordkoreanska styrkor den 38:e breddgraden och anföll mot den sydkoreanska huvudstaden Seoul. Angreppet kom överraskande, trots att flera gränsintermezzon inträffat under året. Några dagar senare föll huvudstaden.²

2.1 Förenta Nationernas agerande

På amerikansk begäran sammanträdde FN:s säkerhetsråd omedelbart, dock utan Sovjetunionens representant. En resolution antogs där Nordkorea uppmanades att avbryta fientligheterna och dra tillbaka sina trupper över 38:e breddgraden.³

Då angreppet ändå fortsatte beordrade USA:s president Truman amerikanska flyg- och sjöstridskrafter att bistå Sydkorea.⁴ I en ny resolution av säkerhetsrådet den 27 juni godkändes denna intervention och man uppmanade samtliga medlemsstater att ge nödvändig hjälp till Sydkorea för att avvisa angreppet och återställa internationell fred och säkerhet i området.⁵ Den 30 juni bemyndigades insättandet av amerikanska markstridskrafter. Vid det laget stod den sydkoreanska armén redan inför ett fullständigt sammanbrott.⁶

För att skapa struktur i hjälpaktionen för Sydkorea antog säkerhetsrådet, återigen i Sovjetunionens frånvaro, den 7 juli en resolution där samtliga stater som avsåg bistå Sydkorea militärt eller på annat sätt rekommenderades att ställa dessa resurser till förfogande för ett *Unified Command* under USA:s ledning. Vidare begärdes att USA skulle utnämna en befälhavare över denna enhet, och man bemyndigade också användandet av Förenta Nationernas flagga under operationerna mot de nordkoreanska styrkorna.⁷

Ett femtontal medlemsstater kom att stödja operationen med militära enheter, varav de mest betydande, förutom USA, var Storbritannien, Canada, Filippinerna, Thailand och Turkiet.⁸ General Douglas MacArthur utnämns till överbefälhavare över *United Nations Command* med högkvarter i Tokyo. Samtliga markstridskrafter i Korea underställs den 8. amerikanska armén under general Walton H. Walker.⁹

² Hastings, Max: *The Korean War*. Pan Books, London, 1988 [Hastings]: s. 44-48; Blair, Clay: *The Forgotten War. America in Korea 1950-1953*. Anchor Books, New York, 1989 [Blair]: s. 65-67.

³ Resolution 82, 1950-06-25. Resolutionen antogs med 9 röster mot 0, med en avstående (Jugoslavien). *United Nations: Resolutions and Decisions of the Security Council 1950*. New York, 1965. [Security Council 1950]. Säkerhetsrådet bestod 1950 av elva medlemmar: Cuba, Ecuador, Egypten, Frankrike, Indien (ordförandeskap i juni 1950), Jugoslavien, Kina (Taiwan), Norge (ordförandeskap i juli 1950), Sovjetunionen (frånvarande till augusti), Storbritannien och USA.

⁴ Blair: s. 72-75.

⁵ Resolution 83, 1950-06-27. Resolutionen antogs med 7 röster mot 1 (Jugoslavien). Egypten och Indien deltog inte i voteringen. *Security Council 1950*.

⁶ Blair: s. 75-76, 79-86.

⁷ Resolution 84, 1950-07-07. Resolutionen antogs med 7 röster mot 0, med tre avstående (Egypten, Indien och Jugoslavien). *Security Council 1950*.

⁸ Hastings: s. 444-447.

⁹ Hastings: s. 84-85.

2.2 Beslut i Sverige om hjälp i form av ett fältsjukhus

Den svenska regeringens svar på säkerhetsrådets resolution av den 27 juni var att Sverige inte hade möjlighet att ställa väpnad trupp till förfogande, men att möjligheterna till annan hjälp skulle ses över.¹⁰ Man låter undersöka intresset i USA för ett svenskt fältsjukhus, och från Washington rapporteras den 13 juli ett bestämt amerikanskt intresse. Även vid ett insättande efter fientligheterna anses det ha en stor uppgift att fylla bland civilbefolkningen.¹¹

Den 14 juli utsände FN:s generalsekreterare Trygve Lie en appell till alla medlemsstater som givit resolutionen av den 27 juni sitt stöd om att *Unified Command* var i trängande behov av effektivt bistånd.¹² I stort sett samtidigt vädjade Sydkoreas Röda Kors genom Internationella Röda Korset om omedelbar assistans.¹³ Efter överläggningar mellan Förvarsdepartementet och Svenska Röda Korset svarade den svenska regeringen den 20 juli att den mest användbara hjälp som kunde givas var att utrusta och avsända ett fältsjukhus med svensk personal, motsvarande ett reguljärt svenskt etappsjukhus.¹⁴

Kapten Fritz Braun, chef för utrustningssektionen vid Försvarets Sjukvårdsstyrelse, sänds till USA för att förhandla med amerikanska militära myndigheter. Man enas om att Sverige skall uppsätta ett rörligt fältsjukhus med 200 bäddar, med möjlighet att utöka kapaciteten. Vidare önskar svenska staten, då tillgången i Sverige är begränsad, köpa huvuddelen av sjukhusets utrustning från USA. General MacArthur accepterar det svenska erbjudandet och vill ha personalen snarast möjligt till Japan, där också utrustningen skall erhållas.¹⁵

Med regeringens godkännande förordnas den 2 augusti medicinalrådet Carl Erik Groth till chef för fältsjukhuset.¹⁶ Den 10 augusti medges att Svenska Röda Korset på statsverkets bekostnad må organisera ett fältsjukhus.¹⁷ Vidare anses att artikel 27 i den av Sverige ännu ej ratificerade 1949 års Genève-konvention om sårades och sjukas behandling i fält är tillämplig; nämligen att sjukhuset inte bedöms vara inblandat i konflikten.¹⁸ Enhetens namn bestäms till *Swedish Red Cross Field Hospital for Korea*.¹⁹

¹⁰ Regeringens svar till Förenta Nationerna, 1950-07-03. Riksarkivet: Utrikesdepartementets arkiv, 1920 års dossiersystem [UD]: HP 686. Korea.

¹¹ Telegram från ambassadör Erik Boheman, Washington, till UD, 1950-07-13. UD: HP 694. Svenska ambulansen till Korea.

¹² Telegram från Lie till utrikesminister Östen Undén, 1950-07-14. UD: HP 686.

¹³ Telegram från Comité International de la Croix-Rouge till Svenska Röda Korset, 1950-07-12. UD: HP 694.

¹⁴ PM över möte i Förvarsdepartementet, 1950-07-15; Förvarsminister Allan Vought i tal i Tärnsjö, 1950-07-16; Telegram från UD till ständiga sändebudet vid FN Sven Grafström, 1950-07-17. UD: HP 694; Telegram från Undén till Lie, 1950-07-20. UD: HP 686.

¹⁵ Telegram från chargé d'affaires ad interim Hubert de Besche, Washington, och Boheman till UD, 1950-07-27, 08-04, 08-10, 08-15; Rapport över sammanträde den 10/8 1950 angående svenska fältsjukhuset till Korea, Pentagon. UD: HP 694.

¹⁶ Dagens Nyheter, 1950-08-03.

¹⁷ Kungligt brev, 1950-08-10. UD: HP 694.

¹⁸ Kungligt brev, 1950-08-10; Anteckningar av Svenska Röda Korsets generalsekreterare Henrik Beer efter besök vid Sovjetambassaden, 1950-07-18; Telegram från Lie till Nordkoreas utrikesminister Pak Heun Young (via Moskva), 1950-09-14. UD: HP 694. Sverige ratificerar 1949 års Genève-konventioner 1953-12-04.

¹⁹ PM (förslag från Beer), 1950-08-17; Telegram från de Besche till UD, 1950-08-18. UD: HP 694.

3. SWEDISH RED CROSS FIELD HOSPITAL FOR KOREA

3.1 Organisation och uppsättande

Redan tidigt påbörjas rekryteringen. Kungörelse om fältsjukhuset går ut i radio och press, och många med tidigare erfarenhet av utlandstjänst (Finland, Abessinien m fl) anmäler sig.²⁰

I sjukhuset skall ingå omkring 170 personer, organiserade på bl a en mottagningsavdelning, en kirurgpluton, två sjukhusplutoner och en sjuktransporttropp. Bland dessa återfinns 10 läkare, en tandläkare, 16 sjuksköterskor, 16 undersköterskor, en dietist och en kvinnlig tvätterska. Personalen skall tjänstgöra vid sjukhuset i första hand i sex månader.²¹

För att snabbt tillgodose kravet på sjukvårdsresurser i Korea, och tillmötesgå den svenska statens önskan om inköp av materiel från amerikanska lager, tilldelas fältsjukhuset utrustning avsett för ett *400-Bed Semi-Mobile Evacuation Hospital* från amerikanska förråd i Japan. Krigsläget gör att sjukhusets uppgift blir att vara ett genomgångssjukhus för den 8. armén med placering i Pusan.²²

3.2 Upprättande i Korea

Personalen flygs i fyra omgångar över till USA. En förpatrull bestående av Groth, samverkansofficeren major Kurt Håkanson och intendenten kapten Stig Ljunggren anländer till Tokyo den 10 september, där de möts av kapten Robert I. Jetland, chef över den administrativa enhet, som skall understödja sjukhuset. Den 23 september är all svensk personal på plats i Pusan.²³

Sjukhuset upprättas i en tidigare skola, *Sung Ji Primary School*, där byggnader och gator döps efter prominenta svenska Röda Kors-personer. Förutom *8211th Army Unit, Medical Administrative Detachment*, som består av fem officerare och 24 soldater, är omkring 200 lokala koreaner anställda vid sjukhuset.²⁴

Då sjukhuset underställs ett amerikanskt förband kommer också personalen att lyda under amerikanska krigslagar med vissa modifieringar enligt överenskommelse. Dödsstraff och fängelsestraff i mer än sex månader skall t ex inte få verkställas innan den svenska regeringen fått presentera sin uppfattning.²⁵

²⁰ Svenska Läkartidningen, 1950-07-21; Dagens Nyheter, 1950-07-22, 07-23, 08-05, 08-11, 08-12; Vårt Röda Kors, nr 4, 1950; Ek, Åke J.: *Åtta månader i Korea med svenska ambulansen*. Förbundet Svenska Finlands-frivilligas tidning, nr 2, maj 1951. Ek var stabsfurir och väbel vid det första fältsjukhuset.

²¹ Namnlista och organisation 1950. UD: HP 694; Swedish Red Cross Hospital, Annual Report (1950), 1951-01-08. Riksarkivet: Svenska Röda Korsets arkiv, Internationella avdelningen: Korea-sjukhuset 1950-1957. I. Fältsjukhuset [SRK]: BII:5. Originalrapporter till Koreaavdelningen; Dagens Nyheter, 1950-08-11.

²² Memorandum for Captain Braun, 1950-09-05. Riksarkivet: Försvarsdepartementets arkiv, Hemliga arkivet: E. Handlingar ang svenska styrkor i FN-tjänst. Fältsjukhuset i Korea 1951-1957: Vol. 1. Betalningsupp-görelser; PM General Headquarters Far East Command, 1950-09-21. UD: HP 694; Swedish Red Cross Hospital, Annual Report (1950), 1951-01-08. SRK: BII:5.

²³ Telegram från UD till Washington, 1950-08-23; Telegram från diplomatiska representanten Leif Öhrvall, Tokyo, till UD, 1950-09-11, 09-15. UD: HP 694; Rapport 2 (I), 1950-09-30. SRK: BII:5.

²⁴ Rapport 2 (I), 1950-09-30; Swedish Red Cross Hospital, Annual Report (1950), 1951-01-08. SRK: BII:5.

²⁵ Kungligt brev, 1950-08-10; Telegram från de Besche till UD, 1950-08-31. UD: HP 694; Rapport 2 (I), 1950-09-30. SRK: BII:5; Artikel 7, Överenskommelse med Amerikas Förenta Stater angående deltagande

4. VERKSAMHET

Den 25 september lossas den sista materielen som anlänt från Japan. Alla lokaler är ännu inte iordningställda, och dålig vattenkvalitet gör att operationer inte kan genomföras förrän efter drygt en vecka.²⁶

4.1 Patienttillströmning

Två dagar efter personalens ankomst, d v s den 25 september, anländer de första 68 patienterna. Fem dagar senare hade 123 patienter intagits, mest amerikaner, men också briter och sydkoreaner.²⁷ Den 5 oktober, samma dag som sjukhuset officiellt öppnades med en kapacitet på 300 bäddar, anlände också de första 68 nordkoreanska krigsfångarna. Dagen innan hade den första operationen genomförts.²⁸ Drygt en månad efter upprättandet har sjukhuset 350 inneliggande patienter.²⁹

Då de flesta FN-patienter företer enkla skador, görs i början av november en förfrågan hos 8. armén om möjligheterna att flytta sjukhuset norrut för att bättre kunna utnyttja sjukhusets kapacitet. Man erhåller ett nekande svar, då det enligt 8. armén inte finns många skadade FN-soldater i norr, samt att infrastrukturen där uppe är för skadad. Högkvarteret i Tokyo anser det svenska sjukhuset som en värdefull tillgång och vill att det skall stanna i Pusan.³⁰

Efter det kinesiska anfallet i november 1950 gör sig sjukhuset successivt av med krigsfångepatienterna då en ökad tillströmning av FN-soldater befaras.³¹ För rena nödlägen kan nu 550–600 bäddar disponeras.³² Det utarbetas också planer för en snabb evakuering till Japan. Sjukhuset skulle då fartygstransporteras till Honshu, och där omhänderta skadade från FN-enheter utan egna sjukhus.³³

Vid årsskiftet 1950/51 har 3,190 patienter behandlats. FN-soldaterna kvarstannar då det är stort skadeutfall vid fronten i genomsnitt drygt 6 dagar vid det svenska sjukhuset för att därefter oftast evakueras vidare till Japan. Under lugnare perioder kan vissa patienter behållas i över en månad. Av hittills behandlade har endast 29 avlidit, 26 krigsfångar och 3 civila.³⁴

Under första kvartalet 1951 sker en liten ökning av patientintaget. De intagna uppvisar fortfarande relativt enkla skottskador och skador från fordonsolyckor. Aktiviteten vid fronten är

av ett fältsjukhus från Svenska Röda Korset i Förenta Nationernas operationer i Korea, 1951-06-27. Sveriges överenskommelser med främmande makter, n:o 78, 1951.

²⁶ Rapport 2 (I), 1950-09-30. SRK: BII:5.

²⁷ Rapport 2 (I), 1950-09-30. SRK: BII:5.

²⁸ Rapport 3 (I), 1950-10-07. SRK: BII:5.

²⁹ Telegram från sjukhuset via Öhrvall till SRK ÖS, 1950-10-30. UD: HP 694.

³⁰ Utdrag ur skrivelse från Groth till Svenska Röda Korsets ordförande Emil Sandström, 1950-11-06. UD: HP 694.

³¹ Groth till generalkonsul Manne Lindholm, San Fransisco, 1950-12-18. SRK: BI:1. Utgående korrespondens; Håkanson, Kurt: *Kampen om Korea*. Hörsta Förlag, Stockholm, 1951: s. 59.

³² Groth till SRK ÖS (bilaga till Annual Report, 1950), 1951-01-15. SRK: BII:5.

³³ Brev från Öhrvall till byråchef K.-G. Lagerfelt, UD, 1950-11-17; Telegram från Öhrvall till UD, 1951-01-18. UD: HP 695. Svenska ambulansen till Korea.

³⁴ Swedish Red Cross Hospital, Annual Report (1950), 1951-01-08. SRK: BII:5; Fischer, Svante: *Vardag på Korea*. Vårt Röda Kors, nr 4, 1951. Fischer var pressofficer vid sjukhuset 1951.

ganska låg.³⁵ Sjukhuset, som nu ligger mycket långt ifrån därifrån, har blivit en ”bastard” mellan ett rörligt framskjutet fältsjukhus och ett stationärt etappsjukhus. Detta har inneburit vissa befattningsförändringar bland personalen. Då sjukhusets kapacitet inte utnyttjas till fullo, börjar sysslösheten bli ett besvärande fritidsproblem.³⁶ Delar ur den svenska personalen besöker fronten för att studera sjukvårdsorganisationen vid förbanden där.³⁷

4.2 Förändrad inriktning

Redan i mars 1951 påpekas att Röda Korset skulle kunna göra mycket för den civila koreanska befolkningen.³⁸ Då arbetsbelastningen har blivit ringa påbörjas diskussioner om sjukhusets fortsatta framtid. Tanken om att efter ett stillestånd med 8. arméns tillstånd verka för den koreanska civilbefolkningen med ett utbildningssjukhus börjar ta form.³⁹ Från Sverige görs inga invändningar men problemet att rekrytera läkare, främst kirurger, uppmärksammas. Den lockelse som ett studium av den amerikanska militära sjukvårdsorganisationen utgör, bortfaller vid ett civilt sjukhus.⁴⁰

Trots vissa formella svårigheter har man börjat behandla civila olycksfall och vårdar ständigt ett tjugotal koreanska patienter. En försöksverksamhet med personal tjänstgörande vid läger i Seoul och Taegu stoppas av 8. armén med hänvisning till transportproblem om kapaciteten skulle behövas i Pusan. Istället låter man under andra halvåret 1951 regelbundet personal understödja vid civila koreanska sjukhus.⁴¹

23 september 1951, den dag ettårsjubileet av sjukhusets upprättande firas, mottages den 10,000:e patienten.⁴² Efter en kort uppgång av FN-patienter i oktober, minskar åter antalet. Istället för att patienterna som tidigare vidaretransporterats till Japan, försöker man nu få behålla dem för ytterligare vård på det svenska sjukhuset tills de kan återgå till sina förband.⁴³

4.3 Verksamhet för civila koreaner

I slutet av november 1951 kan man officiellt öka andelen inneliggande civila koreaner till 50–60. Samarbetet med de civila sjukhusen blir åter intensivt.⁴⁴ Efter årsskiftet öppnar man en liten barnavdelning i en barack. Bland personalen är dock intresset att behandla civila koreaner varierande, eftersom det inte framgår av anställningskontraktet.⁴⁵ I februari erhålls tillstånd att öka antalet civila till 75–100, och man öppnar också en slags öppen mottagning.⁴⁶ Det medför att vård sökande koreaner från andra sjukhus hänvisas till det svenska. Efter en officiell visit av

³⁵ Rapporter, 1951-03-18, 04-12, 05-03 (3-II). SRK: BII:5.

³⁶ Brev från sjukhuschefen Nils Tolagen till Beer, 1951-04-05. UD: HP 695; Rapporter, 1951-05-16 (4-II), 05-25 (5-II). SRK: BII:5; Ek, Åke J.: *Åtta månader i Korea med svenska ambulansen*. Förbundet Svenska Finlandsfrivilligas tidning, nr 2, maj 1951.

³⁷ Rapport, 1951-04-12. SRK: BII:5; Jacobsson, Maj: *Koreanska minnen*. Tidskrift för Sveriges sjuksköterskor, nr 20, 1951. Maj Jacobsson var översköterska vid sjukhuset 1950-1951.

³⁸ Rapport, 1951-03-18. SRK: BII:5.

³⁹ Rapporter, 1951-07-10 (6-II), 08-13 (9). SRK: BII:5.

⁴⁰ Brev från Beer till UD, 1951-07-06. UD: HP 695.

⁴¹ Rapporter, 1951-07-10 (6-II), 07-18 (7), 08-06 (8), 08-13 (9), 08-28 (11). SRK: BII:5; Rapport 12, 1951-09-11. SRK: BII:9. Fältsjukhusets månadsrapporter till Överstyrelsen.

⁴² Rapport 13, 1951-09-25. SRK: BII:5.

⁴³ Rapporter, 1951-10-29 (18), 11-22 (20). SRK: BII:5.

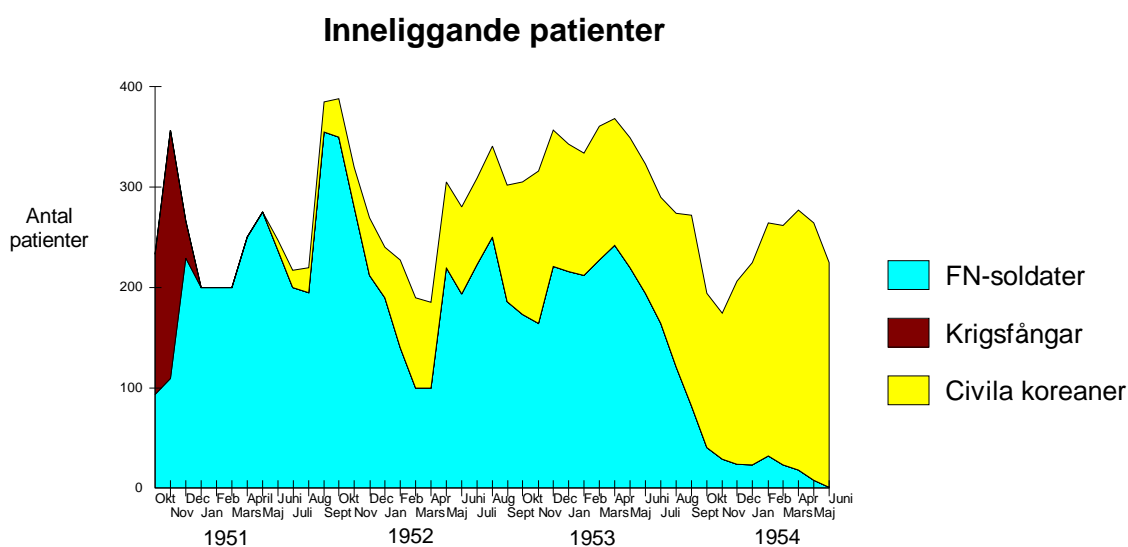
⁴⁴ Rapporter, 1951-11-22 (20), 12-05 (21). SRK: BII:5.

⁴⁵ Rapport 24, 1952-01-11. SRK: BII:5.

⁴⁶ Rapporter, 1952-02-25 (26), 03-10 (27). SRK: BII:5.

generalläkaren vid *Far East Command*, generalmajor William E. Shambora, som anser korean-sjukvården önskvärd, kan man ytterligare öka verksamheten vid mottagningen.⁴⁷ Under sommaren är beläggningen ganska konstant med totalt 300–350 inneliggande patienter, och upp till 80–85 besök dagligen till den koreanska polikliniken.⁴⁸

Den 21 augusti 1952 upprättas *Korean Communications Zone* med stab i Taegu, vilken övertar ansvaret för all underhållstjänst i Korea utom i det direkta stridsområdet.⁴⁹ Det svenska sjukhuset underställs denna, och beviljas en ökning av antalet civila vårdplatser till 125.⁵⁰ Denna kvot överskrider något under hösten-vintern utan protester, och poliklinikmottagningen har upp till över 3,000 besök i månaden. Samarbetet med civila sjukhus koncentreras nu till två, Akasaki och Transportation Hospital. Efter upptäckta oegentligheter avbryts samarbetet med den sistnämnda institutionen i februari 1953.⁵¹

Figur Fel! Okänt växelargument.. Medelvärden månadsvis över antalet inneliggande patienter. Källa: rapporter och månadsrapporter 1950-1954 m fl. SRK: BII:5-6.

Mellan maj och november 1953 minskar antalet inneliggande FN-soldater kraftigt medan antalet civila koreaner konstant är 120–130. Antalet operationsfall minskar däremot inte nämnvärt. Då den vid koreanska polikliniken tjänstgörande barnläkaren hemreser i maj uppstår ett akut behov som tillgodoses först i augusti. Vapenstilleståndet den 27 juli innebär en kortare uppgång av FN-soldater, men också förändringar som berör vården av civila koreaner. Man startar en egen blodbank då amerikanskt blod från den 1 september ej får användas för civila.⁵² Vidare vill man från amerikansk sida minska antalet koreanska vårdplatser för att ge FN-patienterna mer utrymme.⁵³ En plan för sjukvården efter stilleståndet är att avveckla så många

⁴⁷ Rapporter, 1952-04-16 (28), 05-13 (29); Månadsrapport 31, 1952-07-01. SRK: BII:5; Handbrev från sjukhuschefen Gunnar Jungner till Beer, 1952-04-28. UD: HP 695.

⁴⁸ Månadsrapport 33, 1952-09-09. SRK: BII:5.

⁴⁹ Gough, Terrence J.: *U.S. Army Mobilization and Logistics in the Korean War. A Research Approach*. Center of Military History, U.S. Army, Washington, D.C., 1987: s. 64.

⁵⁰ Månadsrapport 34, 1952-09-24. SRK: BII:5.

⁵¹ Månadsrapporter, 1952-11-06 (35), 12-08 (36). SRK: BII:5. Månadsrapporter, 1953-01-08 (37), 02-05 (38). SRK: BII:6. Originalrapporter till Koreaavdelningen.

⁵² Månadsrapporter, 1953-03-04 (39), 04-06 (40), 05-11 (41), 06-15 (42), 07-14 (43), 08-12 (44), 09-11 (45). SRK: BII:6.

⁵³ Månadsrapport 46, 1953-10-14. SRK: BII:6.

militära sjukhus som möjligt. Detta skulle innebära en drastiskt minskad möjlighet att behandla civila koreaner vid det svenska sjukhuset. Sjukhuschefen Arne Ekengren anser att hjälpen hittills för de civila betytt väsentligt mer än den militära sjukvården. Någon påtryckning för ett svenskt deltagande känner han dock inte av. Svenska Röda Korset anser fortsatt verksamhet för civila koreaner vara synnerligen önskvärd, och man vill genom omdispositioner kunna använda en av sjukhusbyggnaderna för koreansjukvården istället för baracker för att på så sätt utöka antalet patienter. I december 1953 blir detta möjligt.⁵⁴

Fortfarande i januari 1954 är sjukhuset bundet av avtalet med *Unified Command* om att vara ett rent militärt sjukhus med en kapacitet om 400 bäddar.⁵⁵ Intagning och beläggning av FN-soldater fortsätter dock att minska för att vid halvårsskiftet 1954 vara noll. I väntan på omorganisation och nya uppgifter reduceras den svenska personalen. Man försöker därför begränsa tillströmningen av civila koreaner, men behovet av vård är enormt med talrika svåra olycksskador. I maj lämnar de båda ortopedkirurgerna sjukhuset. Samtidigt avslutas pediatrikverksamheten och arbetet vid Akasaki upphör.⁵⁶

Den 1 juli är omorganisationen genomförd. De flesta barackerna är då utrymda, och sjukhuset kan maximalt ta emot 200 sängliggande patienter. Det är nu ett reservsjukhus för FN-styrkorna men vårdar tills vidare enbart civila koreaner.⁵⁷

4.4 Skadebild

FN-soldaternas skador bestod till en början mest av frakturer och sår, med några enstaka buk-skott, eller hjärn- eller thoraxskador, övervägande enkla fall. Patienterna hade redan erhållit första behandling vid frontsjukhus, och vården vid det svenska sjukhuset bestod huvudsakligen av sekundärsuturer, gipsningar och avlägsning av splinter. Senare inkommer också trafikskador och övriga skador. Från svensk sida vinnlägger man sig om att kunna suturera och tillrättalägga frakturer innan evakuering av patienten måste ske till Japan.⁵⁸

De nordkoreanska krigsfångarna kom från ett erövrat sjukhus, och var i mycket dålig kondition med upp till tre veckor gamla obehandlade skador. Napalm- och splitterskador var de vanligaste. Fångarna var utmattade och utsvultna, och de flesta med stinkande varbildningar eller maskar i såren. Detta påverkar behandlingen såtillvida att man tvingas till en långvarig sårrening och sedan läkning där gipsförband bidrar till att suga upp sårvätskorna. Av ett antal stelkrampsfall lyckas några räddas till livet. Många av fångarna led också av odiagnosticerad dysenteri. Innan vård avslutades samtliga med DDT och tungbensin.⁵⁹

Bland de civila koreanerna som intages dominerar i början skador från trafikolyckor. Efter hand inkommer fall som kräver mer kvalificerad buk-, lung- eller plastikkirurgi. Fall av ben- och ledtuberkulos är mycket vanliga, och även svåra olycksskador med komplicerade eller

⁵⁴ Månadsrapporter, 1953-11-04 (47), 12-04 (48). SRK: BII:6; Rapport från resa till Korea 29 sept - 31 okt 1953 (av Beer), 1953-11-17. Krigsarkivet: Försvarets Sjukvårdsstyrelsens arkiv, Chefsexpeditionen [FSjvS]: FII:2a. Sjukhus mm i Korea. 1950-54.

⁵⁵ Månadsrapport 50, 1954-02-03. SRK: BII:6.

⁵⁶ Månadsrapporter, 1954-01-05 (49), 03-03 (51), 04-09 (52), 05-05 (53), 06-10 (54). SRK: BII:6.

⁵⁷ Månadsrapporter, 1954-06-10 (54), 07-08 (55). SRK: BII:6.

⁵⁸ Håkanson till TT, 1950-10-16. SRK: BI:1; Rapporter, 1950-11-04 (6-I), 1951-05-16 (4-II); SRK: BII:5; Månadsrapporter, 1953-03-04 (39), 06-15 (42). SRK: BII:6.

⁵⁹ Rapporter, 1950-10-07 (3-I), 10-14 (4), 11-04 (6-I). SRK: BII:5; Håkanson, Kurt: *Med Svenska Röda Korset i Korea*. Vårt Röda Kors, nr 6, 1950.

dåligt läkta frakturer. Cancerfall är inte heller ovanliga, och i övrigt uppvisar koreanerna en provkarta på svåra sjukdomar, ofta beroende på mycket bristfällig hygien.⁶⁰

4.5 Skillnader mellan svensk och amerikansk inställning

Den svenska vården av nordkoreanska och kinesiska krigsfångar ses bland framförallt amerikanska soldater inte med blida ögon. Man kan möjligen tillåta att de ges vård men inte mer, och inte i samma lokaler som FN-soldater. Även av amerikanska officerare erhåller Groth varningar.⁶¹ Det synes dock som om det inom sjukhuset patienter emellan eller bland koreanska anställda i mindre utsträckning gavs uttryck för sådana motsättningar.⁶² Sjukhuschefen tvingas dock inledningsvis att förbjuda kvinnliga sjuksköterskor att vårda krigsfångar, vilket inte helt förstås av den svenska personalen.⁶³

Den svenska omvårdnaden om civila koreaner accepteras men understöds knappast aktivt av 8. armén. Dessutom förbjuder formella regler amerikansk underhållstjänst att betjäna civilbefolkningen, och därför inrättas det sk koreanska köket med svenska medel. Från sjukhusets sida anser man också att det är opsykologiskt att i svenska pressreferat alltför mycket briljera över den civila verksamheten. Sjukhusets huvuduppgift är att vårda krigsskadade soldater.⁶⁴ Framstötter i Washington under hösten 1951 om övergång till civil sjukvård väcker irritation i 8. arméns *Medical Section*.⁶⁵ Man upprätthåller alltid en hög beredskap för att ta emot FN-patienter, men det är en önskan från svenska myndigheter, Svenska Röda Korset och FN:s civila hjälporganisationer i Korea att vårda civila då kapaciteten annars inte utnyttjas. Det bidrar också till att hålla personalen trimmad inför huvuduppgiften. Successivt, men med visst motstånd, kan man öka det antal civila koreaner man får vårda vid sjukhuset.⁶⁶

Att betraktas som ett militärt förband ställer till oväntade problem för båda parter. En viss osäkerhet råder angående lydtnadsförhållandena mellan svenska staten, Svenska Röda Korset och 8. armén.⁶⁷ Dessutom är de svenska och amerikanska Röda Kors-organisationerna helt olika, där den amerikanska i huvudsak sysslar med social verksamhet, t ex hjälp med brevskrivning för sårade soldater. Den svenska kvinnliga personalen betraktas inledningsvis som "girls" och gör att sjukhuschefen tvingas vidtaga åtgärder.⁶⁸ Från oktober 1950 är en *Red*

⁶⁰ Rapport, 1951-08-21 (10), 12-05 (21), 12-20 (23), 1952-02-25 (26). SRK: BII:5; Månadsrapporter, 1953-03-04 (39), 04-06 (40), 06-15 (42), 1954-03-03 (51), 04-09 (52). SRK: BII:6; Rapport från resa till Korea 29 sept - 31 okt 1953 (av Beer), 1953-11-17. FSjvS: FII:2a.

⁶¹ Rapport 4 (I), 1950-10-14. SRK: BII:5; Svenska Dagbladet (artikel signerad Arne Piltz, apotekare vid det första fältsjukhuset), 1950-11-01.

⁶² Fischer, Svante: *Vardag på Korea*. Vårt Röda Kors, nr 4, 1951; Helldén, Sixten: *I Korea med den svenska rödakorsambulansen*. Förlaget Filadelfia, Stockholm, 1951. Helldén var sjukvårdare vid sjukhuset 1950-1951.

⁶³ Rapport 4 (I), 1950-10-14. SRK: BII:5.

⁶⁴ Rapport, 1951-05-25 (5-II), 08-13 (9). SRK: BII:5.

⁶⁵ Rapport 11, 1951-08-28. SRK: BII:5.

⁶⁶ Rapport, 1951-11-22 (20), 1952-01-11 (24), 02-25 (26), 03-10 (27), 05-13 (29); Månadsrapporter, 1952-07-01 (31), 09-24 (34). SRK: BII:5; Månadsrapporter, 1953-09-11 (45), 10-14 (46). SRK: BII:6; Kommentar från Överstyrelsen, Svenska Röda Korset, till VPM, 1952-06-03. UD: HP 695.

⁶⁷ Rapport 3 (II), 1951-05-03. SRK: BII:5.

⁶⁸ Brev från Groth till Beer, 1950-09-18; Rapport, 1950-09-30 (2-I). SRK: BII:5; Stockholms-Tidningen (signerad tidningens utsände Rolf Lamborn), 1950-10-04; Svenska Dagbladet, 1950-11-01.

Cross Lounge knuten till sjukhuset bemannad av amerikansk Röda Kors-personal, vilka svarar för bibliotek, kaffeservering och övriga sociala aktiviteter.⁶⁹

För att underlätta relationerna med respektive amerikanska motsvarigheter, genomförs vissa befordringar. För den kvinnliga personalen innebär detta att samtliga erhåller officers grad enligt amerikansk modell, där föreståndarinnan är major och sjuksköterskorna kaptener. Även på den manliga sidan bland soldaterna, där sergeantsgraden är eftertraktad, sker en del förändringar. Tidvis synes det ha varit en tendens till ”inflation” i graderna.⁷⁰

Problem om vilken uniform som skall nyttjas och hur den skall bäras uppstår också. Den svenska m/39 anses för varm för användande i Korea, och därför tas en amerikansk uniform i bruk. Som tjänstetecken till denna används under perioden omväxlande svenska Röda Kors-beteckningar, svenska armébeteckningar, samt vissa amerikanska tjänstetecken, ibland även sammanblandade. Då svenska gradbeteckningar kan anses vara förvillande, fastställs i början av 1953 att amerikanska gradbeteckningar och kårtecken, tillsammans med en svensk nationalitetsbeteckning skall bäras.⁷¹

4.6 Bilden av fältsjukhuset

Att sjukhuset har ett stort goodwill-värde för Sverige torde bevisas av den uppmärksamhet det ges och de positiva omdömen som avges. Det första fältsjukhusets ankomst till USA gavs stort utrymme i amerikansk media.⁷² Vid ankomsten till Pusan mottog Sydkoreas president Syngman Rhee sjukhuschefen och samverkansofficeren, och i juni 1951 meddelar han sin uppskattning för sjukhuset vid ett personligt besök.⁷³ 1952 firar han Svenska Flaggans Dag vid sjukhuset och överlämnar utmärkelsetecken till personalen.⁷⁴ Stars & Stripes kallar sjukhuset ”one of the most effective hospital units in Korea”.⁷⁵ Höga representanter från många av de nationer vars soldater behandlas vid sjukhuset uttrycker efter besök sin belåtenhet.⁷⁶ Sjukhuset erhåller också det positiva omdömet att där behandlas alla lika.⁷⁷

I oktober 1951 avser Förenta Nationerna låta representanter ur de deltagande nationerna i FN-kommandot göra en rundresa i USA och Canada med besök vid Lake Success (dåvarande FN-högkvarteret i New York) på FN-dagen den 24 oktober. Framställan når också det svenska

⁶⁹ Håkanson, Kurt: *En dag på sjukhuset ”Prins Carl”*. Vårt Röda Kors, nr 1, 1951; Jacobsson, Maj: *Koreanska minnen*. Tidskrift för Sveriges sjuksköterskor, nr 20, 1951; Fischer, Svante: *Vardag på Korea*. Vårt Röda Kors, nr 4, 1951.

⁷⁰ Brev från Groth till Beer, 1950-09-18; Rapporter, 1950-09-30 (2-I), 1951-05-03 (3-II), 1952-01-11 (24). SRK: BII:5.

⁷¹ Rapporter, 1950-09-30 (2-I), 1952-01-11 (24), 03-10 (27). SRK: BII:5; Månadsrapport 40, 1953-04-06. SRK: BII:6.

⁷² Diverse amerikanska tidningsklipp; Brev från de Besche till UD, 1950-08-31. UD: HP 694.

⁷³ Telegram från fältsjukhuset via Öhrvall till SRK ÖS, 1950-09-26. UD: HP 694; Brev från Öhrvall till utrikesrådet Sven Dahlman, UD, 1951-06-04. UD: HP 695.

⁷⁴ Rapport 30, 1952-06-12. SRK: BII:5.

⁷⁵ Stars & Stripes, 1951-09-27. Tidningsklipp. UD: HP 695.

⁷⁶ Brev från Thailands utrikesminister Warakan Bacha till generalkonsul Folke Enstedt, Bangkok, 1951-02-27; Brev från Grafström till Dahlman angående ordföranden i Sydkoreas KFUK dr Helen Kims besök, 1951-04-27; Handbrev från brittiska ambassaden i Stockholm till Undén angående lady Mountbattens besök, 1952-03-22. UD: HP 695.

⁷⁷ Brev från Che Jin Suk, nordkoreansk soldat, till kungen, 1950-10-18. SRK: BI:1; Svenska Dagbladet, 1950-11-01; Löfgren, Svante: *Röda flodens delta*. Hugo Gebers Förlag, Stockholm, 1951: s. 132. Löfgren var journalist på Expressen och besökte sjukhuset i januari 1951.

sjukhuset om deltagande med två ”enlisted men” med ”outstanding service record”.⁷⁸ Då besked från Stockholm dröjer låter sjukhuschefen Rolf Kaijser i samråd med Sveriges diplomatiska representant i Tokyo K.-G. Lagerfelt två soldater avresa.⁷⁹ Under tiden har Svenska Röda Korset kommit fram till att medverkan icke är önskvärd, om det inte är ett kraftigt önskemål från Utrikesdepartementet. Där finns det ett visst intresse för resan, men Undén låter Röda Korset avgöra, och resenärerna stoppas i Tokyo.⁸⁰ Röda Korset förklarar att man inte vill delta i en turné i ”hjältedyrkans skimmer”.⁸¹ I Washington anser den icke underrättade ambassadör Boheman att det uteblivna svenska deltagandet väckt pinsam uppmärksamhet, och att det är beklagligt att sjukhusets humanitära insats så kommit i skymundan. Både Norge och Indien, vilka enbart bidrar med sjukhusenheter i Korea, deltar i turnén.⁸² Stars & Stripes noterar att i turnén finns ur Koreastyrkan ”all countries but Sweden” representerade.⁸³ Då FN i början av december samma år i Paris vill samla representanter för truppenheterna i Korea, godkänner Röda Korset att en läkare och en sjuksköterska, vilka tidigare tjänstgjort vid sjukhuset, deltar.⁸⁴

Från Sverige är man mycket angelägen om att sjukhuset eller dess personal inte framställs såsom deltagande i den militära konflikten, utan enbart fullgörande en humanitär insats efter FN:s vädjan. Då Stockholms-Tidningens Rolf Lamborn beskriver sitt besök vid sjukhuset i oktober 1950, skildrande soldatlivet i romantiserande termer, genmäler Henrik Beer och dementerar all likhet med en militär insats.⁸⁵ Kort efter den kinesiska offensiven i november 1950 bidrar pressofficeren Håkanson med en artikel i Dagens Nyheter, där nordsidans soldater benämns ”fiender”. Enligt Håkanson betraktades sjukhuset som ett förband likt alla andra, och dess ställning som neutralt var därför högst diskutabel. Artikeln väcker en kraftig reaktion i Sverige, och Håkanson uppmanas avhålla sig från politiskt betonade skrivelser.⁸⁶ Under sommaren 1952 besöker Expressens Arne Thorén svenskarna, och det befaras att han i en artikelserie kommer att ge en negativ bild av sjukhusets verksamhet, rörande bl a svartabörsaffärer och ”bordeller med svenska namn”.⁸⁷ Genom Utrikesdepartementet görs försök att åtminstone nedtona dessa artiklar, och de publiceras aldrig i den önskade formen.⁸⁸

⁷⁸ PM from Commanding General, Eighth U.S. Army, Korea, to Commanding Officer, 8211th Army Unit for Swedish Red Cross Hospital (odaterad). SRK: BII:5.

⁷⁹ Telegram från Lagerfelt till UD, 1951-10-04; Telegram från fältsjukhuset via Lagerfelt till UD, 1951-10-09. UD: HP 695. Rapport 16, 1951-10-10. SRK: BII:5.

⁸⁰ Telegram från Lagerfelt till UD, 1951-10-12. UD: HP 695. Rapport 17, 1951-10-16. SRK: BII:5.

⁸¹ Handbrev från Sandström till Boheman, 1951-11-24. UD: HP 695.

⁸² Telegram från UD till Tokyo, 1951-10-10; Handbrev från byråchef Claes Carbonnier, UD, till Lagerfelt, 1951-10-22; Handbrev från generalkonsul Knut Lundberg, UD, till Boheman, 1951-11-09; Handbrev från Boheman till Lundberg, 1951-11-13; Handbrev från Sandström till Boheman, 1951-11-24; m fl. UD: HP 695.

⁸³ Stars & Stripes, 1951-10-28. Tidningsklipp. SRK: BII:5.

⁸⁴ Telefonsamtal från Grafström till Carbonnier, 1951-11-29; PM av 2:e sekreterare Carl-Georg Crafoord, UD, 1951-11-30; Telegram från UD till t f byråchef Sverker Åström, Paris, 1951-11-30. UD: HP 695.

⁸⁵ Stockholms-Tidningen, 1950-10-04, 10-05.

⁸⁶ Dagens Nyheter, 1950-12-10; Telegram från UD till Groth, 1951-01-27. UD: HP 696; Håkanson, Kurt: *Vittne till våld. Intryck från länder i krig och revolt*. Natur och Kultur, Stockholm, 1956: s. 24-25.

⁸⁷ Handbrev från Lagerfelt till pressattaché Tore Tallroth, Washington, 1952-07-01. UD: HP 695.

⁸⁸ Handbrev från Lagerfelt till Carbonnier, 1952-07-01; Handbrev från Tallroth till Lagerfelt, 1952-07-15; Handbrev från överste Sven Rydman, Svenska Röda Korset, till Lagerfelt, 1952-08-08. UD: HP 695.

5. SLUTSATSER

Eftersom de erhållna FN-patienterna inte fyllde upp sjukhusets kapacitet, sökte man från svensk sida göra en insats för den koreanska civilbefolkningen, där ett enormt vårdbehov existerade. Det fanns också en tanke att efter ett krigsslut kunna fortsätta som ett civilt sjukhus. Delvis gjordes detta även för att erbjuda den svenska personalen sysselsättning och upprätthålla deras färdigheter. FN-soldaternas skador var dessutom med få undantag redan behandlade och av enklare slag. Om man med krigssjukvård avser primär vård av skador åsamkade genom direkt stridskontakt, sysselsattes det svenska sjukhuset med denna verksamhet i ganska ringa omfattning.

Den officiella inställningen (svenska staten, Svenska Röda Korset, fältsjukhuset) var att verksamheten för civila koreaner var önskvärd. Bland personalen synes inte alltid samma enighet ha rått. Från amerikanskt håll behandlades sjukhuset som ett militärt dylikt, och därifrån gavs begränsad förståelse för svenskarnas vilja till civil sjukvård. Det är svårt att tro att inte diplomatiska påtryckningar av något slag bidrog till att förmå de olika amerikanska befälhavarna att godkänna det svenska sjukhusets aktiviteter bland civilbefolkningen.

Det var bland de civila koreanerna (och under en kort tid krigsfångarna) som det ställdes krav på mer kvalificerad sjukvård. Även om rena krigsskador var ovanliga, fanns många kirurgiska och medicinska fall som knappast förekom i Sverige. Trots att möjligheterna att förkovra sig inom krigssjukvård minskade, torde det knappast vara denna anledning som gjorde rekryteringen av främst kirurger besvärlig.

Genom att t ex tidvis ha en barnläkare knuten till sjukhuset, synes man tidigt ha ansett korean-sjukvården inte bara som ett komplement till huvudåtagandet att behandla FN-patienter. Den uppsökande verksamheten vid civila sjukhus och det koreanska köket torde vara ytterligare exempel på att man från svensk sida såg att sjukhusets uppgift framförallt var att ge vård där den bäst behövdes. När det visade sig att det var till den koreanska civilbefolkningen anpassade man organisationen och verksamheten så långt det var möjligt till denna situation. Den kapacitet som inte utnyttjades för FN-patienter sökte man ta till vara på för de civila. Hela tiden bibehölls dock beredskapen för att uppfylla det militära behovet.

Även om sjukhuset enligt FN-resolutioner och överenskommelser var underställt olika militära enheter, kunde Svenska Röda Korset absolut inte tänka sig att det gavs sken av att sjukhuset var inblandat i någon militär aktivitet. I denna fråga synes Utrikesdepartementet ha intagit en något ljummare attityd. Fältsjukhusets officiella inställning var givetvis att det var en del av en militär styrka. Personalens inställning, beroende på omständighet, verkar ofta ha varit mer åt det humanitära hållet. I fråga om vården av krigsfångarna har inte några negativa tongångar eller medveten skillnad i kvalitet spårats hos den svenska personalen.

6. KÄLLOR OCH LITTERATUR

A. Otryckta handlingar

Riksarkivet

Utrikesdepartementets arkiv, 1920 års dossiersystem
HP 686 (HP 1 Xko). Korea
HP 694-696 (HP 1 Xko¹). Svenska ambulansen till Korea

Försvarsdepartementets arkiv. Hemliga arkivet
Handlingar ang svenska styrkor i FN-tjänst. Fältsjukhuset i Korea

Svenska Röda Korsets arkiv, Internationella avdelningen
Korea-sjukhuset 1950-1957. I. Fältsjukhuset
BI:1. Utgående korrespondens
BII:5-6. Originalrapporter till Koreaavdelningen
BII:9. Fältsjukhusets månadsrapporter till Överstyrelsen

Krigsarkivet

Försvarets Sjukvårdsstyrelses arkiv
Chefsexpeditionen
FII:2a. Sjukhus mm i Korea

B. Offentligt tryck

Sveriges överenskommelser med främmande makter.
United Nations: *Resolutions and Decisions of the Security Council 1950*. New York, 1965.

C. Periodica

Dagens Nyheter
Stockholms-Tidningen
Svenska Dagbladet
Svenska Läkartidningen
Tidskrift för Sveriges sjuksköterskor
Vårt Röda Kors

D. Memoarer mm

Ek, Åke J.: *Åtta månader i Korea med svenska ambulansen*. Förbundet Svenska Finlandsvil-
ligas Tidning, nr 2, maj 1951.
Helldén, Sixten: *I Korea med den svenska rödakorsambulansen*. Förlaget Filadelfia, Stock-
holm, 1951.
Håkanson, Kurt: *Kampen om Korea*. Hörsta Förlag, Stockholm, 1951.

Håkanson, Kurt: *Vittne till våld. Intryck från länder i krig och revolt*. Natur och Kultur, Stockholm, 1956.

Löfgren, Svante: *Röda flodens delta*. Hugo Gebers Förlag, Stockholm, 1951.

E. Litteratur

Blair, Clay: *The Forgotten War. America in Korea 1950-1953*. Anchor Books, New York, 1989.

Gough, Terrence J.: *U.S. Army Mobilization and Logistics in the Korean War. A Research Approach*. Center of Military History, U.S. Army, Washington, D.C., 1987.

Hastings, Max: *The Korean War*. Pan Books, London, 1988.

Söderberg, Sten: *Svenska Röda Korset. 1865-1965 — de första 100 åren*. Svensk Litteratur, Stockholm, 1965.